

פרוטוקול מס' 33

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
יום ד', ד' בתמוז תשל"ז - 8.7.70, שעה 8.45

נכחו:

חברי הוועדה: א. כץ - היו"ר
י. גולדשמידט
ז. הרמן
ד. קורן
א. רז'אל-נאור
י. חפיר

מוזמנים: י. שריד - המנהל הכללי של משרד החינוך והתרבות

מזכיר הוועדה: פ. פלקסר

רשמה: צ. ספרן

סדר היום: א. שאילתוח.

ב. טילוי מקום יושב-ראש הוועדה.

ג. סטטוס המורה בישראל - מסקנות והמלצות.

(130770)

אנני פותח את הישיבה.

היו"ר א. כץ:

א. שאילתות

ד. קורן:

בנועידת הסורים אשר אחד הדוברים שבישראל שנת הלימודים ארוכה יותר מאשר בארצות אירופה. כפי שהציע בכנסת להאריך את שנת הלימודים הייתי מבקש לבדוק אם אמנם כך הדבר.

י. שריד:

גם באירופה שונה המצב מארץ לארץ. טה שבויר הוא שבישראל אין חופשה ארוכה יותר מאשר בארצות נאורות אחרות בעולם.

ד. קורן:

בענין תעודות הבגרות:

1. מה מספר המוסדות במדינה בהם אפשר להגיע לתעודת בגרות ומה מספר המוסדות שאינם מתייחסים לכך?

2. מה לגבי תעודות בגרות בארצות שונות בעולם? כפי שנמסר לי לא מקובלת תעודת בגרות ברוב מדינות ארצות-הברית, אלא תעודת גמר בלבד.

א. רזיאל-נאור:

1. נכתב בעתונות שבבדיקה ספרי הלימוד של בתי הספר הערביים שבמחנות הפליטים, הכפופים לסוכנות הסעד והתעסוקה של אונסק"ו, נמצא חלק מהם פטול ללימוד מבחינת ההתייחסות למדינת ישראל. היו כאלה שהדפיסו ספרים שחודש בלבד ועכשיו הם דורשים שיביאו את הספרים האלה - דבר שמשרד החינוך והתרבות אינו מוכן לעשות, לפי הכתוב בעתון, ושכתוצאה מכך עשויים החלפידים להיות מבוטלים מלימוד. א. מה פידת הדיון באינפורמציה זו? ב. מה עושים כדי שיהיו ספרי לימוד מתאימים?

2. מהם הזעזועים הצפויים לנו בחינוך העל-יסודי והיסודי לקראת שנת הלימודים הקרובה ואיך חושב משרד החינוך והתרבות לפתור בעיה זו?

3. האם משרד החינוך והתרבות שותף ליציאתן של משלחות זרוע, היוצאות מדי פעם בפעם לארצות שונות? האם מקבלים היוצאים איזו הדרכה והכוונה לקראת השאלות שהם עשויים להיתקל בהן והאם צריך מעקב על היוצאות הביקורי?

4. יציאתן של משלחות זרוע לצרפתיה הוא דבר שהשתרש והפך להיות נוהג קבוע, בעיקר בתל-אביב. הייתי רוצה שמשרד החינוך והתרבות יתן דעתו על נושא זה.

ד. קורן:

הופיעה בעתונות דשימה תחת הכותרת "המפקח בא" הייתי רוצה שתיווצר פה איזו חגובה לרשימה זו.

י. שריד:

לא כדאי שוועדה החינוך והתרבות תתייחס לכל דבר מעין זה המופיע בעתונות.

ז. הרמן:

נודע לי שעולים הבאים מארצות המערב אינם יכולים למצוא מקומות בבתים הספר העל-יסודיים בשביל ילדיהם. בעיה דומה, אך הפורה יותר, קיימת לגבי דיפלומטים שלנו החוזרים עם ילדיהם משיירות בחוץ לארץ. הייתי רוצה לדעת מה אפשר לעשות בענין זה.

היו"ר א. כץ:

חשובות לשאילתות קודמות.

י. שריד:

לשאלה בדבר מצב המקלטים באזורי הספר: אנני מעדיף להשיב על שאלה זו בעוד כשבועיים מאחר ואנו נמצב של בדיקה, תכנון ועשייה.

בנוגע למפעלי הקיט בימי החופש: מפעלים אלה יקיפו השנה למעלה מ-100,000 תלמידים, כמספר שהיה לפני שנה. המשרד תומך ב-75,000 תלמידים והחטיכה שונה מרשות מקומית לרשות מקומית.

י. שריד:

יש רשויות מקומיות שהרחיבו את הפעל מעל המכסה שקבענו אותה כמכסה שבה אנחנו יכולים להשתתף בניצוץ.

השנה הוצאנו את כל ילדי הספר לקייטנות בתוך מקום מגוריהם וחלק ניכר - כ-8,000 תלמידים - נוציא לעורף בשיתוף עם ארגוני הנשים.

הקייטנות מגוונות: קייטנות לחצי יום, ליום שלם, עם הזנה, בלי הזנה. יש גם מועדוני קיט שהילדים מבלים בהם את זמנם בהדרכת מדריכים.

לשאלה כמה זמן עובר מבחינות הבגרות ועד קבלת התעודה: יש כאלה המקבלים את התעודה לאחר חצי שנה ויש - לאחר שנה. יכולים לקרות מקרים בודדים שהתעודה מגיעה לאחר שנתיים-שלוש וזאת בגלל ציון שחסר.

לגבי פרק כ"ד בספר ישעיהו שנכלל בבחינת הבגרות בתנ"ך למרות שאינו כלול בחוכמת הלימודים: הדבר נבע מטעות. יושבת עכשיו ועדה, המשנה את הסקאלה של ההערכה. בכסלונות הנוגעים לפרק זה לא יתחשבו.

לגבי מקומות נבתי הספר העל-יסודיים לתלמידים עולים: בכל מקרה שידוע לנו על עולה או חוזר פשליחום שנתקל בבעיה כזאת אנחנו מטפלים בעניין, ואם כי לעתים יש קשיים אנחנו משתדלים לעזור.

אשר לדבריה של חברת-הכנסת הרמן בדבר ירידת עולים כתוצאה מאי קליטת ילדיהם בבתי הספר: אני מקבל גם סוג אחר של ידיעות לפיהן תלמידים עולים שנקלטו יפה בבית הספר מונעים מהוריהם לרדת.

היו"ר א. כץ:
כל הדיפלומטים החוזרים רוצים שילדיהם ילמדו בבתי ספר שהם בעלי יוקרה. גם העולים מארצות המערב, הלומדים את הנושא בחוץ-לארץ, באים בדרישה להכניס את הילדים לבית הספר התיכון שליד האוניברסיטה או לגמנסיה רחביה. הכיתות בבתי ספר אלה מלאות וארגון המורים קבע גם של לא יותר מ-40 ילד בכיתה. הוקמה ועדה מיוחדת, בראשות פקיד בעירייה, בשיתוף עם המנהלים, בעלויות בתי הספר ונציגות ארגון המורים, שמתפקדה לנסות לווסת את התנועה הזו, ובבקשים מטווח החוץ שיודיע שנה מראש על דיפלומטים שחוזרים. הבעיה לגבי דיפלומטים חריפה פחות משהיתה לפני שנים בעוד שהיא חריפה יותר לגבי עולים או פרצים אורחים. אפשר בהחלט להפנות ילדים לבית ספר עירוני ג', לבית הספר ברמת דביה, לבנימין, שרמתם אינה ירודה מזו של בתי הספר שהזכרתי. נראה לי שכל דיון בוועדה לא יכול להוסיף לעניין זה.

י. שריד:
לשאלתה של חברת-הכנסת גולדשמידט אייב בשבוע הבא.

אשר לזעזועים הצפויים בארגון המנהלים ובבתי הספר ביסודיים והעל-יסודיים: מחקיימים מגעים, אך על רוב תביעות היסוד שהציגו המורים והמנהלים בחינוך היסודי והעל-יסודי קיבלו תשובות שליליות מועדת השרים לענייני שכל, משום שהן חורגות מעיסוקת החבילה. המנהלים בחינוך היסודי הודיעו שאינם משתפים פעולה עם משרד החינוך בארגון בתי הספר לקראת שנת הלימודים החדשה, אך אנחנו מקווים שבתי הספר יתארגנו בכל זאת ולא יושבתו משום כך שהמנהלים לא ארגנו אותם.

ב. מילוי מקום יושב-ראש הוועדה

היו"ר א. כץ:
מכיוון שאעדר מן הארץ מספר שבועות ביקשתי מחברת-הכנסת רזיאל-צאנר לפלא את מקומי כיושב-ראש ועדת החינוך והתרבות ומחברת-הכנסת יוסף תפיר ביקשתי לפלא את מקומי כיושב-ראש ועדת המשנה לענייני ספורט. שני חברי ועדה אלה נעצו לביקשתי ואני מאחל להם הצלחה.

ג. סטטוס המורה בישראל - מסקנות והמלצות

היו"ר א. כץ:

לבקשת חברי הוועדה הרחבת את הנקודות, שברשות בצורה מתואמת בפעם הקודמת, בטיוטה המוצעת

לפניכם.

א. רוזיאל-נאור:

טיוטה זו יכולה להחשב כטיוטה ראשונה הצריכה עיבוד, כיוון שיש בה הרבה דברים שיעוררו שאלות נוספות הן בכנסת והן בציבור הפוריים. משפט כמל ההרכב הקיים של ציבור הפוריים אינו חורג להעלאת הסטטוס שלו עווי לצורך מערה בהסתדרות הפוריים ולשמש אישור שהפוריים אינם ראויים ליחס אחר מזה שהם זוכים לו. גם משפט כמל השליטה של המורות בבתי הספר היסודיים, מגמת הפסיניצייה של בתי הספר העל-יסודיים מעלה אותנו על דרך הצופנת מכשולים חדשים. הגברים אינם נמשכים למקצוע ההוראה לא משום כך שיש נשים בבית הספר, אלא משום שהטכנולוגיה מתקדמת ויש הרבה מקצועות אחרים המושכים הרבה יותר, גם מבחינת הענין שבהם וגם מבחינת דמ"ה השכר שהם מבטיחים. פתירת בעיה זו בחצי משפט רק מזיקה לענין ומקוטעת.

כמעטף ואתה משתמש בהגדרה "מקצוע ההוראה, כיום, פרוץ במידה רבה". מה זאת אומרת "פרוץ"?

היו"ר א. כץ: כל מי שרוצה נכנס למקצוע ההוראה.

א. רוזיאל-נאור:

המצב אינו כפי שהיה פעם, שאפשר היה לקבל מספר גדול של פוריים שלא נדרש מהם דבר. זולת יש עכשיו בכל זאת ויסות מסויים ועל כן לא כדאי הנכונות להיכנס לכיתה. להשתמש בהגדרות כאלה.

צריך לדבר בהמלצות על הצורך בחוקת חינוך כוללת שהפרט את זכויותיו וחובותיו של המורה כלפי בית הספר, הפוריים, החלפידים והוריהם, בלפי רשויות החינוך, וכן את זכויותיהן וחובותיהן של רשויות החינוך כלפי הפוריים, המנהלים, המפקחים והחלפידים.

יש לדבר על השתלמות חובה.

צריך לומר כמה דברים שיעלו את יוקרתו ואת מעמדו של המורה בעיני הציבור - דברים שיעצרו קצת בעד הביטול שהמורה זוכה לו בציבור.

מוטב שבקדיש זמן ונכספול לאט בניסוח המסקנות ולא בוציא מסקנות בחפזון, לא שוכרחים להגיש אותן עד סוף מושב הכנסת, מה גם שאינני מאמינה שיחולל שינוי במסטוס המורה כתוצאה מדברים שייכתבו באיזה שהוא מקום.

ז. הרמן:

יש כל כך הרבה גורמים המשפיעים על סטטוס המורה, שקשה לבוא ולומר שפעולה בתחום זה או אחר עשויה לחולל שינוי. יש כאן שילוב של גורמים שונים במצבים שונים ובמקומות שונים, כמו-המצב הפיזי של המקום, אופי המורה, אופי הכיתה והחלפידים, שקשה להגיע להגדרה מתקבלה על הדעת.

יש בטיוטה מספר דברים העשויים להוות חומר נפץ. כאשר אתה אוטר שאם אין מעלים את שכר המורה לא יעלה גם סטטוס המורה אתה מעודד את הפוריים להתלונן על כך. נכון שהשכר הוא גורם משפיע אבל אין הוא הגורם היחיד. במקרה מסויים עשויה העלאת השכר לעזור ואילו במקרה שני גם העלאת השכר לא תביא את המורה לעשות את הפינימורם הדרוש ולא תעלה את הסטטוס שלו.

הייתי שמחה לו היינו מרכזים סיכומים של הדיונים וההצעות שנשמעו בוועדה מפי המוזמנים ומשאירים אותם בצורה זו מבלו נטיון לנמח סיכום כלשהו, העלול לא להיות לטובת הענין.

עסקנו בנושא בגלל הדאגה שהתעוררה, ובנדק, והיה צורך חיובי להתבטא, לחשוב, לתת לכל הגורמים, מורים ומנהלים, להביע את דעתם. לאחר שעשינו זאת הייתה רוצה לדאוג את במשך הדיון בנושא זה בקרב הפוריים עצמם, דיון שיהיה מעין בחיפת עצמם.

היו"ר א. כץ:
אינני מערער על הערות סגנוניות. סגנון הוא דבר אינדיבידואלי, ובסוף הדיון נצטרך לבחור ועדת ניסוח. אני רוצה לסייח את הדיבור לחוכן.

אחת מטכנות האורבות למסקנות בכלל ולמסקנות ועדות הכנסת בפרט, שהן תהיינה יותר מדי כוללניות, מליציות ולעיתים אף מיטיות. מועדת החינוך והתרבות של הכנסת אין מצפים שהגיש מסקנות כוללניות בנוסח מסקנות האו"ם. אם זו הכוונה אני חושש שלא נעשה ולאכחנו באטנה. גם לגבי דברים השנויים במחלוקת עלינו לאזור אומץ ולומר אותם, אם רוב חברי הוועדה חושבים כך. במידה שיחברר שהוועדה מנוצלת לתרבה יחידות לא יהיה פגום מן הדרך המוצעת פה, להביא בפני הכנסת את מה שאמרו בוועדה הגופים השונים, בצורת תזכיר.

צדקה חברת-הכנסת הרמן בדבריה, שעל המסקנות שלנו לשמש כגורם מדרבן להמשך הדיון והרויכות בתוך הגופים עצמם - ארגוני המורים, ארגוני הבעלות, משרד החינוך והתרבות והמוסדות להשכלה גבוהה. יש כאן טעיפים שכל כוונתם לשמש גורם מדרבן בנושא זה. לדוגמה:

1. שכר המורה. אין ספק ששכר המורה בלבד לא יחולל מהפכה בטסטוטס המורה, אך הוא אחד הגורמים המשפיעים. הועלתה בוועדה הצעה, באחת הערויות, בנושא של הרכב השכר. אינני מאמין שארגוני המורים יסכימו להצעה של שכר דיפרנציאלי, שהוא עצמו מהפכה, מהיום לפחד, אך עצם העלאת נושא כזה עשוי להביא את ארגוני המורים, את משרד החינוך ואת האוצר לדון בקידום בשכרו של המורה לא על בסיס של השכלה פורמלית פלוס ותק בלבד.

2. אחיקה מקצועית. הוזכר בצדק שיש להוסיף טעיף בדבר חוקת חינוך, והכוונה לקביעת מערכת מוטכמת של חובות וזכויות המורה, המנהל, השרת, משרד החינוך. אחיקה מקצועית אינה באה מבחוץ, אלא מבפנים. המורים עצמם צריכים להחליט על תקנות שתהיינה מחייבות. לא ייכנס משהו לארגון המורים מבלי שיקבל על עצמו אחיקה זו. במסקנות שלנו איננו אומרים אילו טעיפים צריכים להיות באחיקה המקצועית, אנחנו מעוררים רעיון בלבד, שהמורים יצטרכו להתלבט בו.

3. השתלמות חובבה. השתלמות חובבה אינה מקובלת בעולם. ארגוני המורים מתנגדים שתהיה על חשבון ימי הפגרה, משרד החינוך מחייב זאת. אנחנו מעליט את הרעיון של השתלמות חובבה - בחלקה על חשבון ימי הלימוד, בחלקה על חשבון ימי הפגרה.

נכון שהמסקנות של הוועדה אינן אלא כלי מוסרי אך לא כלי שמחייב, אבל אם אנחנו רוצים שהן תשמשנה אינדיקטור לגופים שהוזכרו כאן אסור לנו לקבל המלצות כלליות של מעשה אינן אומרות כלום או אומרות הכל - גם לא יהיה זה חינוכי - אלא עלינו לדבר ברחל בתוך הקטנה.

ז. הרמן:
דווקא פשוט שהנושא כל כך מורכב אי אפשר לתת לו ביטוי בטקסט טעיפים. מוטב לתת סיכום רחב הרבה יותר של הדברים שנשמעו בוועדה ולאחר מכן להוסיף מספר טעיפים שיצביעו על נקודות טוויטיות כמו אחיקה מקצועית, שכר דיפרנציאלי וכדומה.

היו"ר א. כץ:
כלומר את מציעה שהמסקנות המוצעות כאן תהיינה למעשה את הטיפה של טפטף רחב הרבה יותר בו חובא תמצית הדברים שנאמרו על ידי הגופים השונים.

ז. הרמן:
כוונתי שציינ את הנושאים הראויים להמשך הדיון, מבלי שנתייטם אליהם.

היו"ר א. כץ:
הוועדה יכולה לומר מהם הנושאים הראויים לדעתה להמשך הדיון, אך היא יכולה גם לקבוע עמדה לגביהם.

ז. הרמן:
אם הוועדה חושבת שנושאים אלה ראויים להמשך הדיון הרי ברור שהיא רואה אותם כנושאים חיוניים, אחרת לא הייתה חושבת שצריך לדון בהם.

יש להיזהר מסיבירת סיבוכים נוספים על יסוד
מסקנות הוועדה.

י. שריד:

יש כאן פסוק האומר: שכרו של המורה בישראל
הינו מן הנימוכים בחברתנו. פסוק כמו זה עשוי להיות מעין פצצה שעון
ויש להיזהר מלהכניס אותו, מה גם שענין זה לא נחקר עד היסוד. אי אפשר
לקחת מרכיב אחד מתבוא צבדתו של המורה, לומר שהוא מדויק ונצחי ולהסדנה
אנחנו לאחרים. יש להשוות את כל תבוא העבודה וזאת אנחנו מתחילים לעשות
עכשיו.

לענין האתיקה המקצועית: צריך להגדיר קודם
כל במה שונה האתיקה המקצועית של ההוראה מאתיקה מקצועית של מקצועות
אחרים כמו רפואה, משפטנות ועוד. אפשר להנהיג אתיקה מקצועית באגודה
שאליה לא מתקבל איש מבלי שתהיה לו הסמכה ממשית - לא מתקבל אדם
כעורך הדין אם אין לו הסמכה כמשפטן, לא מתקבל אדם כרופא אם לא סיים
בית ספר לרפואה - אך בהוראה אין זה כך בשום מקום בעולם ובפרט אנחנו
בגלל העליה, בגלל מצבנו המיוחד. למקצוע ההוראה אופי מיוחד המחייב
את השוני לגבי שאר המקצועות ושום קונסטרוציה לא תעזור כאן. עלינו
להגדיר איפוא למה אנחנו מתכוונים כאשר אנחנו מדברים על אתיקה במקצוע
ההוראה.

בכל מסמך שינוסח סופית על ידי ועדה זו צריך
לחת עידוד רב למורה הקיים. כך הכל של המורים בישראל הקימו מפעל גדול
והם ראויים לעידוד.

איננו שולל את הצורך במאמצים למשיכת כוחות
גבריים לבתי הספר, אך איננו רואה באופק יכולת לשנות את המצב. גם לא
הייתי רוצה לראות אסון בכך שיש הרבה נשים בבתי הספר. איננו מוצא
נקודת אחיזה בענין זה אפילו אם יעלו את משכורתו של המורה, כי קשה
כיום - עם האפשרויות הרבות העומדות בפני הגברים לבחור מקצוע הקרוב
לליבם - למשוך גברים להוראה. איננו מאמינים שהעלאת המשכורת תוסיף אפילו
גבר אחד למערכת החינוך.

אחד הדברים העיקריים להעלות סטטוס המורה,
שהמודה עצמו יתחיל לראות את עצמו חשוב; בסחון עצמי, גאווה בתפקיד
שהוא מלא, וכדי שיוכל להתגאות בתפקידו עליו לעשות את מלאכתו נאמנה.
דבר זה צריך למצוא את ביטויו במסמך המנוסח סופית.

אתה אומר מקצוע ההוראה, כיום, פרוץ במידה
רבה. גם אם נחליט פחד שאין מכניסים להוראה אדם שאינו מוסמך לכך
לא נוכל לעמוד בה. אני מודיע לכם עכשיו שקיים חשש כי השנה ייכנסו
למקומות מסויימים מורים שאינם מוסמכים.

י. גולדשטיין:
באגודת ששולחים מורה בלתי מוסמך להורות בבית
הספר, בעוד שאף פעם לא ישלחו רופא בלתי מוסמך
לעבוד ברפואה מביאה בהכרח להכרה שאנחנו מעריכים את החשיבות והמשמעות
של מקצוע ההוראה פחות משאנחנו מחשיבים את מקצוע הרפואה. אין הסבר
למצב זה וגם המציאות אינה חשובה, כי לגבי רופא גם המציאות לא חביבה
לכך שישלחו למקום מסויים רופא בלתי מוסמך. ההחלטה המעשית במקרה זה
מגלה את האמת כפי שהיא, ויש בכך בלי ספק תרומה לדין על סטטוס המורה.

באשר לנסיונות להגייץ לטייטה ראשונה של מסמך
זה אני יכול רק להרבות את הסיבוכים על ידי כך שאומר שאנחנו דנים על דרכים
להעלות סטטוס המורה מבלי שניתחנו לעצמנו מהם המרכיבים של סטטוס זה,
שעליו אנחנו דנים ואותו אנחנו רוצים לחזק ולבטח.

אני יכול להעלות שני אופקים לענין זה:
1. כוח המשיכה של המקצוע בעיני מי שבוחר מקצוע. 2. מעמד בחברה.

1. כוח המשיכה של המקצוע: לדוגמה - טיים
בחייל האוויר או טיים אזרחי הוא מקצוע שיש לו סטטוס. אם אנחנו מקבלים
שכוח המשיכה של המקצוע הוא אחד המרכיבים של סטטוס המקצוע עלינו לבדוק
מה עשוי להגדיל את כוח המשיכה של מקצוע ההוראה. במסמך שלפנינו אנחנו
יכולים למצוא הרבה מאד דברים שאין בהם כדי להעלות את כוח המשיכה של
המקצוע, כמו אותו מעיף למשל המדבר על השתלפות חובה. האם בעיני צעיר

י. גולדשמידט:

בגיל 15-17 - הגיל בו נרקמות הכוונות - יכולה התחזית שבעוד שנתיים
שלוש יוצע לו קורס של עשרה ימים בספרות ימי הביניים, בתנאי אשר
מסויימים, להגביר את כוח המשיכה שלו למקצוע ההוראה?

2. מעמד בחברה. במחקרים על מעמד ילדים
בכיתה מפתחים על מספר הילדים בכיתה המבקשים את חברתו וקרבתו של הילד,
ומתוך כך באים לדון על הסטטוס שלו בכיתה. הוא הדין בחברה המבוגרת
שגם שם משקף דבר זה את הסטטוס של האדם בחברה. כאשר ילד בן 10-14
שומע שהוריו נענים להזמנה, כאשר הם מוזמנים לבקר בביתו של חבר-כנסת,
שופט או טייס, הוא מחרשם שאנשים אלה הם חשובים ושיש לפשלוח ידם מיצב
בעיני הוריו, וכאשר הוא רואה שהוריו אינם נענים להזמנת מורה מסויימים
הוא מסיק שמילא את המסקנה שאדם זה אינו מבוקש בחברה.

מתוך כך אני בא למסקנה שצריכים היו לברר
בעל-פה או להקדים בכתב למסקנות מהם המרכיבים שבהם אנחנו מתחשבים
בקביעת האמצעים להעלאת הסטטוס של המורה. אם נדע את המרכיבים נחפש
גם את האמצעים הנכונים והדבר ישפיע לא רק על בחירת הנושאים אלא גם על
גיטוחם.

בענין ההשתלשלות, לדוגמה, אנחנו יכולים לומר
שעל המורה להיות איש הרוח, המעודכן חסיד בבחינת חדשות ועל כן צריכות
להערך השתלפויות לא רק מקצועיות אלא גם בתחום הפדגוגי ובתחומים אחרים.
קודם שאנחנו כותבים כך עלינו לשאול את עצמנו אם אמנם איש רוח זו
סגולה המעלה חינוך של אדם בחברה, אם זו סגולה שבשלה יבחר הצעיר במקצוע
ההוראה. אינני יודע גם אם דרישות אקדמיות מן המורה מעלות את חינו
של המקצוע בעיני הנוער. דבר זה מצריך מחשבה ומחקר. אולי השאלה הקלה
יותר היא אם מעמד אקדמי גבוה של המורה מעלה את חינוך של המורה כמבוקש
בחברה.

נראה לי שעלינו לבדוק לאן שייד כל אחד מן
הסעיפים שבהמלצותינו מכחינת המרכיבים של הסטטוס. לא נלך
בדרך הנכונה בבחירת הנושאים ובגיטוחם אם לא נפנה מהם מרכיביו של
מיצב המורה בחברה, אותו אנחנו רוצים להעלות, ולא נכוון את המלצותינו
לחיזוק אותם מרכיבים.

הישיבה ננעלה בשעה 10.50